

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ב.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ג

פרשת וירא

א. הכתב והקבלה.
פרק יח' פסוק יב':

למען
ישתדל המעיין בבחירתו להידמות לבוראו
כפי האפשר, ולדבקה בו לרצון לפניו כי
חפץ חסד הוא, ומוזה יימשך גם כן היות
האדם אוהב לא-ל יתברך בלי ספק... שישתדל
המתבונן ללכת בדרכי טובו יתברך להידמות
אליו, בפרט להיטיב אל הזולת כפי האפשר
לרצון לפניו ולדבקה בו... (עכ"ל). כלומר,
ההתדבקות עם ה' בפועל ולא רק בכוח
מחזקת את ה"לדבקה בו", וכתוצאה מכך הוא
יותר "בצלמו וכדמותו", וכתוצאה מכך ייטיב
אף הוא עם הזולת ביתר שאת כמו שהוא
יתעלה עושה בפועל. זוהי המטרה הראשונה
של הנסיון (את השניה יבאר רבינו להלן פסוק
יב). 3. עיין שם בפירושו רבינו, וגם בפסוק כז
ד"ה בצלם אלהים.

(א) נסה את אברהם. פי' שיהיה בפעל
אוהב וירא כמו שיהיה בכת"י.
ויקנה ידמה יותר לבוראו שהוא טוב
לעולם בפעל. 2. כי אָמַנְסִי הַפְּנֵה בְּמִצִּיאוֹת
הָאֲדָם הַיְתֵם שִׁדְמָה לְבוֹרְאוֹ כְּפִי הָאֶפְשָׁר,
כְּאֲשֶׁר הָעֵיד בְּאִמְרוֹ "נַעֲשֶׂה אֲדָם בְּצַלְמֵנוּ
כְּדֹמֹתֵינוּ" (לעיל א, כו).

(ג) וילך אל המקום. אל ארץ
המוריה 4 (פסוק ב).

1. בעקבות ההגדרה המקובלת של הרמב"ן
את מהות הנסיון '...להוציא הדבר מן הכוח אל
הפועל... והנה כל הנסיונות שבתורה לטובת
המנוסה'. 2. וכמו שה' מיטיב עם העולם
בפועל, ולא רק חושב או רוצה להיטיב, כך
אברהם יאהב את ה' וירא ממנו בפועל ולא
רק במחשבה. עומק דבריו של רבינו כאן יובן
על פי דבריו בחיבורו 'כוונת התורה' סעיפים
ב"ג: ומוזה החלק העיוני הוא להתבונן בדרכי
טובו ורחמיו על כל מעשיו, ובפרט במין
האנושי אשר ברא "בצלמו כדמותו",

4. בפסוק ב משמע שהיו שני מקומות שם:-
א. האזור הכללי הוא "ארץ המוריה". ב. מקום
הזבח בהר ("אחד ההרים אשר אמר") באזור
ההוא. אם כן כשמוזכר כאן "וילך אל המקום"
לכאורה משמעו שהלך (הגיע) לאחד ההרים
שנקרא 'מקום' כמוזכר להלן "את המקום".
לפי זה קשה מפסוק ד "ביום השלישי" וכו',
שרק אח"כ ביום השלישי ראה "את המקום".
על זה עונה רבינו שה"מקום" כאן כוונתו
לארץ המוריה ושני המקומות נקראים בתורה
'מקום'.

שאלות

1. למה פרשנו אינו מקבל את הפירוש הרמב"ם למה זאת ומחפש פתרונות אחרים?
2. פרשנו קובץ - ואוכיח זאת מציוטטים - כי צדנה מופנה למן, צידן?
3. איך אם כן יהיה פירוש המילה כאן לדעתו?
4. איך הוא מפרש: "אורח"?
5. למה הוא מביא מדרש פס' "רבותינו" איך זה מסייע לזו?

* * *

ב. ביאור יש"ר
פרק יא' פסוק כא':

(יב) היתה לי עדנה. עדנה לרבותי הוא און וסת סגודות (פערישע. עמלעס לייט)
וכמוכאל גלפון ארעי סגודת סבת וסאון עדנה, סבעס עדנין יסלפון (לניחל ד' י"ג) עד זען ועדן
(סס ד' י"ג) ודוניה לו גלפון ענכי סס תועד על סאון (לייט) וכן וכנגד עדיס (ישעיה ס"ד ס')
כלומר נגד סגודת לעת וסת סגודות, ולפי סעל סרוב יס לזס זען קנעו, כי סלרס כוונט זס,
לכן סונט עליו סס עדנה ע"ס סעט וסאון סקנע לזס, ועלת סיסס לסתפריסס סוס ענר נעקס
עתיד, ולרבותי סגודות יוס פירס סודות, לסן ענר כמענעו:

נירא

1. מהי אותה אי הפנה עצויה להתצורר את לא נבין את הפסוק לאישורו?
2. מהי תשובתו הכללית לכך?
3. ארבעה טעמים שונים נותן פרשנו לאצוית נסיון נוסף מצד הקב"ה התוכף להסביר?
4. האם טעמים אלה מייכים את מצוי אברהם על לו?
5. למה דוק נסיון מיוחד לה?
6. מה היו התוצאות של הנסיון?

* * *

ג. אור החיים.

3. ללמד לדיינים שלא ירשיעו את הנידון עד שיבחנו הדבר, בדרך שאמרו בתנומא על פסוק וירד ה' לראות את העיר.

4. כדי שלוט יבין חטאתו אשר חטא בהתחברו עם אנשי משחית, כי עתה בניסיון זה יכיר רשעתם, וכיוצא מן הטעמים.

והניסיון היה לשלוח בסדום שני מלאכים בדמות אורחים לראות אם יקבלו אותם בשמחה או יתאכזרו עליהם ויבקשו לעשות בס נבלה גדולה, ועל פי המעשה שיעשו יחתום גור דינם, לכן אמר ה' לאברהם בשני פסוקים אלה, אף על פי שגלוי לפני כמה גדלה זעקת סדום וחטאתם, אף על פי כן רוצה אני לנסותם עוד הפעם... וארדה נא ואראה אם עודם מחזיקים במעשיהם הרעים ועוד יתמידו להרשיע נגד האורחים ההם בתועבות גדולות כמו שבה זעקתם לפני, אם לא, ואם אראה שכלו סג יחדיו נאלחו, אעשה בס כלה, ואם לאו, אדעה מה אעשה להם ואולי ארחם עוד.

פרק כא' פסוק ב': וארדה נא ואראה - מפסוק זה ידמה כאילו לא ידע עדיין [הקב"ה כביכול] עד היכן הגיעה רשעתם של אנשי סדום, כי אמר שירד לראות אם עשו המזמנה אם לא, וחלילה לחשוב כזאת, כי השם ברוך הוא חוקר לב ובוחן בלינות ואינו דבר קטון או גדול נעלם ממנו יתברך...

אולם אמתת העניין הוא כך, השם יתברך ידע בלי ספק שאנשי סדום רעים וחטאים להי מאד, ושכל התקנות להחזירם למוטב יהיו לא לעזר ולא להועיל, אולם עם כל זאת ראתה חכמתו יתברך לעשות בהם עוד ניסיון טרם השחיתם מכמה טעמים:

1. כדי שיתעורר אברהם להתפלל עליהם כשישמע שעדיין לא נגזרה גזירה.
2. למען דעת כל עמי הארץ כי ה' לא יחפוץ במות הרשע, כי אם בשוב מדרכיו ולכן פותח לו פתח לשוב אם ירצה.

אלות

1. פרשנו מדויק ללמוד כל מלה בפסוק לה, מה מביאו לכך?
2. פרשנו מסביר כאן כי לאברהם יש ליחס רק בן אחד, למה זה חשוב לו?
3. היכן ישמאל ב"צניין" לה?
4. מה ולמה ההפך בין אברהם ליצחק?

* * *

ד. רש"ר הירש.

(ט) כאן בא תאור אופיו של ישמעאל, שבו שלובות שתי תכונות: הוא היה בנה של אם ממשפחת חם, ונועד להילוד לאברהם. שרה — הן היא יזמה את דבר לידתו — קיוותה שיעלה בידה, בדרך ההשפעה המחנכת, להכניע את תכונת-חם כליל תחת רוחו של בית אברהם. תקוותה הייתה שכבעלת הבית תצליח להחניק כליל את השפעתה של הגר. כבר סופר לנו למעלה, כיצד נכזבה תקוותה. ניסינו שם לרמוז, כיצד נשתמרו שתי התכונות גם יחד בורעו של ישמעאל (עיי לעיל טו, יד). שרה ראתה את הניגוד הזה כשהוא עולה כבר באפיו של ישמעאל. מרעיונותיו הנשגבים של אברהם הוא קלט רק מדה זעומה, שהספיקה לו כדי לבזותם ולשים אותם ללעג. דבר שהעולם קידם אותו ב"צחוק", שבו עלה רק רמז דק של לעג — עליו היה ישמעאל מצחק במלוא פיו. לפיכך לא היה מסוגל כלל ועיקר לקבל את ירושתו של אברהם בשיתוף עם יצחק.

פרק כא' פסוק ט':

1. קרא שוב את הפסוקים ותנסה למצוא את מקורות דעתו של פרשנו כאן.
2. מה הן התכונות המנוצחות שיש לישמאל?
3. מה ההפך בין "צחוק" ל"צחוק"?
4. למה שרה ולא אברהם החינה בכך והחלה במצעה שהביא ליצחק?

* * *

ה. אור החיים.

פרק בא' פסוקים כד', כו' :

כד) ויאמר אברהם אנכי וגו'. פרוש יש להשיבך על טענתך שאמרת

פחד וגו' אלא שאני חפץ בדבר אשבע:

עוד ירצה להיות שרצה להוכיחו על אודות דבר המים באמור בסמוך חש שישחשב

שמשוּבו לשתד חסדו ולבלתי ישבע, לזה הקדים לומר אנכי אשבע ואחר כך הוכיחו על וגו':

עוד יבין לומר אנכי אשבע פרוש על עצמי לא ארע לך וגו' ונתפנה לשלל חיוב בנו:

או ירצה כי הוא ישבע וישביע בניו על ג' דורות אלו והנקוד יוכיח:

כו) ויאמר אבימלך וגו'. וגם אנכי וגו'. צריך לדעת למה תור לומר וגם אנכי:

ויראה בדקדוק עוד אומר לא ידעתי מי עשה וגו' למה לא הספיק לומר לא

ידעתי והדבר מוכן שהורר לדברי אברהם:

אכן הפנה היא שהוא ידע שגולו מאברהם באר המים אבל לא ידע מי ומי הגוזלים,

ומעתה יאמר אברהם שעליו היה לבקש מי ומי עושי רשעה לזה השיב שגם אברהם עשה

שלא כהגן שלא הודיע הדבר למלך והיה יושב ומצפה קבלת אברהם ואז היה עושה לו

דין, ולצד שאברהם לא החשיבו גם הוא לא ידע, והוא אומר וגם אנכי לא שמעתי וגו'

פרוש לא בקשתי לדעת ונשאר משלל הדיעה עד היום שהודעתי אתה:

שאלות

1. לכאורה מה הקושי בפסוק כד', עליו יש לחפש מצנה?
2. עלו תשובות שונות נותן כרש"נו לכך, מה הן?
3. כפירושו לפסוק כו' מצאנו כפירושו את כל מסכת היחסים בין השנים, התוכל להסביר?
4. לפי זה מובן מה כל אחד אמר וטען כלפי השני?
5. האם זה לטובת אברהם או לטובת אבימלך?

* * *

ו. ספורנו - עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק כב' פסוקים א', ג':

ב) ויתבר ותלד שרה לאברהם בן. אמר ויתבר יתבאר על דרך אומנם ז"ל (בי"ד

פנ"ג) בית מטרון לא היה לה, לזה מודיע כי היה גם כן בהריון. ואמרו לאברהם רמזו בן

זה לאברהם ולא ישמעאל לאברהם כי לא יקרא שמו בן אברהם דכתיב (כ"א י"ב) כי

ביצחק יקרא לך זרע. והגם שמצינו שאמר הכתוב (ט"ז ט"ו) ותלד הגר לאברהם בן, שם

נקרא שמו אברהם אבל אחר שנעקר שם אברהם שלא יזכר עוד שם זה עליו אלא אברהם,

ישמעאל אין לו לקרא בן אברהם. ואולי כי לזה תקרא לאברהם אברהם עובר בעשה

(ברכות יג) טעם הקפדתו יתברר כי כשיקרא לו אברהם מניחם אליו ישמעאל לבן וה' אמר כי

ביצחק יקרא לך זרע ואין זה אלא כשיעקר שם אברהם, וטעם זה אינו ביצחק לזה הגם

שנקרא ישראל אין קפידא שיקרא יצחק. ועין מה שקמבתי בפסוק (להלן לה) לא יקרא וגו'

ותמצא טעם אחר:

שאלות

1. מה הבעיה עם הנסיון?
2. איך הראי"ן מפרש נסיון זה וכל הנסיונות בחוק?
3. מהי מטרת הנסיון לפי כרש"נו?
4. איך ההדבקות בו אוראת להוציא מן הכח אל הפועל?
5. האם ההתנהגות הנאותה כלפי הולדת הנה חלק מן ההדבקות בהק"ה?
6. מה הבעיה עם הדרת "המקום" ואיך כרש"נו מבארה?

* * *